

Scenariusz lekcji Edukacji Wczesnoszkolnej – obszary rozwoju społecznego i poznawczego

Temat lekcji: *Późne średniowiecze na Mazowszu – czasy rycerzy*

Opracowanie: Agnieszka Łukowska-Dziechciarz, Paweł Dziechciarz (www.archeologicznawarsztaty.pl)

W **średniowieczu** wszyscy ludzie podzieleni byli na **grupy**, które miały swoje prawa i obowiązki. **Rycerze** bronili innych osób. **Duchowni** (księża i zakonnicy) modlili się za wszystkich. **Wieśniacy** (mieszkańcy wsi) uprawiali rośliny i hodowali zwierzęta. A **mieszczanie** (mieszkańcy miast) wytwarzali różne towary i potem nimi handlowali – byli rzemieślnikami i kupcami.

Takie grupy to **stany**. Ludzie należeli do nich **od urodzenia** (*wyjątkiem byli duchowni – można było nimi zostać przyjmując święcenia*). Byli jeszcze **władcy** – ustanawiali prawa i dbali o sprawiedliwość.

W średniowieczu **Mazowsze** oddzieliło się od reszty terenów Polski. Powstało niezależne państwo – **Księstwo Mazowieckie**. Na Mazowszu rządzili książęta z lokalnej części **dynastii Piastów**. Siedziby książąt mazowieckich znajdowały się w takich miejscowościach jak Płock, Czersk czy Wizna. Dopiero u schyłku średniowiecza najważniejszym miastem na Mazowszu stała się **Warszawa**.

Średniowiecze to też czas **rozwoju kultury**. Budowano **zamki i miasta**. Powstawały wspaniałe **kościóły i klasztory**. W tych ostatnich mieszkali, modlili się i pracowali zakonnicy. Część z nich była **kopistami** (skrybami), którzy zajmowali się pisanie ksiąg. Istotna w tamtych czasach była też **kultura rycerska**.

Cel główny

Zapoznanie uczniów z informacjami o życiu codziennym ludzi w rozwiniętym średniowieczu.

Proponowany wiek dzieci

- I klasa SP, II klasa SP, III klasa SP

Czas realizacji:

- 1 godzina lekcyjna (45 minut)

Odniesienie do podstawy programowej

- Uczeń rozumie ideę identyfikacji do grupy społecznej na przykładzie przynależności średniowiecznych ludzi do stanów (edukacja społeczna, III.1.1)
- Uczeń wyjaśnia, iż ludzie mają prawa i obowiązki, odnosząc to do obowiązków różnych grup w średniowieczu (edukacja społeczna, III.1.2)
- Uczeń dostrzega w kulturze rycerskiej źródło uniwersalnych wartości, takich jak honor, godność, sprawiedliwość, odpowiedzialność (edukacja społeczna, III.1.4)
- Uczeń wymienia nazwę Mazowsze i wybrane ciekawostki dotyczące najdawniejszych dziejów małej ojczyzny – regionu Mazowsza (edukacja społeczna, III.1.7)
- Uczeń zdobywa wiedzę o historii Polski i swojego regionu (edukacja społeczna III.2.1)
- Uczeń kojarzy godło Polski z Orłem Piastowskim (edukacja społeczna III.2.2)
- Uczeń rozumie, jak ważne jest poznawanie dorobku minionych epok (edukacja społeczna, III.2.6)

Cele szczegółowe

- Uczeń zna pojęcia *średniowiecze, rycerze, duchowni, mieszczenie, wieśniacy, zamek*
- Uczeń rozpoznaje rysunek zamku i wskazuje kilka podstawowych elementów tej konstrukcji
- Uczeń nazywa wybrane przykłady zabytków z czasów średniowiecza
- Uczeń łączy grupy średniowiecznych ludzi z ich obowiązkami

Metody pracy:

- Wykład z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej
- Pogadanka objaśniająca
- Praca samodzielna z wykorzystaniem karty pracy
- Zadanie praktyczne – „średniowieczny skryba”

Środki dydaktyczne:

- Prezentacja dotycząca archeologii (do pobrania ze strony Projektu - LINK)
- Karta pracy (załącznik nr 1)
- materiały potrzebne do wykonania zadania praktycznego (LINK) (<https://archeologicznawarsztaty.pl/w-domu/średniowieczny-skryba>), plastikowa słomka, papier techniczny, nożyczki, czarna farba plakatowa

Przebieg lekcji:

1. Czynności organizacyjne (5 minut)
 - a. Przywitanie, sprawdzenie listy obecności
2. Wprowadzenie do lekcji (5 minut)
 - a. Zapoznanie uczniów z tematyką lekcji
3. Realizacja tematu lekcji (30 minut)
 - a. Nauczyciel w formie krótkiego wykładu z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej przedstawia uczniom tematykę życia ludzi w średniowieczu (*slajd nr 31; proponujemy wybiórcze prezentowanie treści*)
 - b. Uczniowie wraz z nauczycielem na podstawie informacji zdobytych podczas słuchania wykładu uzupełniają karty pracy (*proponujemy, by wspólnie weryfikować odpowiedzi metodą „zadanie po zadaniu”*). Nauczyciel weryfikuje wyniki i podsumowuje zadanie.
 - c. Uczniowie przy pomocy nauczyciela wklejają karty pracy do zeszytów.
 - d. Zadanie praktyczne – „Średniowieczny Skryba”. Nauczyciel rozdaje dzieciom wydruki wzorów piór oraz słomki. Uczniowie przygotowują pióra według instrukcji przedstawionej na filmie instruktażowym (LINK). Następnie nauczyciel rozdaje wydrukowane karty do kaligrafii, a uczniowie poprawiają litery po śladach. Uczniowie odkładają prace do wyschnięcia i porządkują miejsce pracy.
4. Podsumowanie (10 minut)
 - a. Zebranie informacji, powtórzenie poruszanych zagadnień
 - b. Nauczyciel proponuje uczniom samodzielne skorzystanie z Activity Book-ów dostępnych do pobrania na stronie Projektu
 - c. Aktywność dodatkowa dla chętnych – rodzinna wycieczka do jednego z miejsc związanych z historią Księstwa Mazowieckiego

Załącznik nr 1

Karta pracy

Oprac.: Agnieszka Łukowska-Dziechciarz, Paweł Dziechciarz (www.archeologicznawarszaty.pl)

Zadanie nr 1

Rozpoznaj średniowieczne zabytki z terenu Mazowsza – wpisz dobre słowo!

Słowa do wpisania:

PIECZĘĆ • DRZWI • KSIĘGA • MONETA • KIELICH • MIECZ

1

2

3

4

5

6

źródła ilustracji: 1. www.mazjny.org, 2. bibliawirna.pl / fot. ks. S. Cegłowski; 3-4. www.wikipledia.org; 5. archiwum.niemczyk.pl; 6. www.muzeumiechanow.pl

Zadanie nr 2

Połącz osobę i budynek.

RYCERZE

CHATA

DUCHOWNI

ZAMEK

WIEŚNIACY

KAMIENICA

MIESZCZANIE

KOŚCIÓŁ

Zadanie nr 3

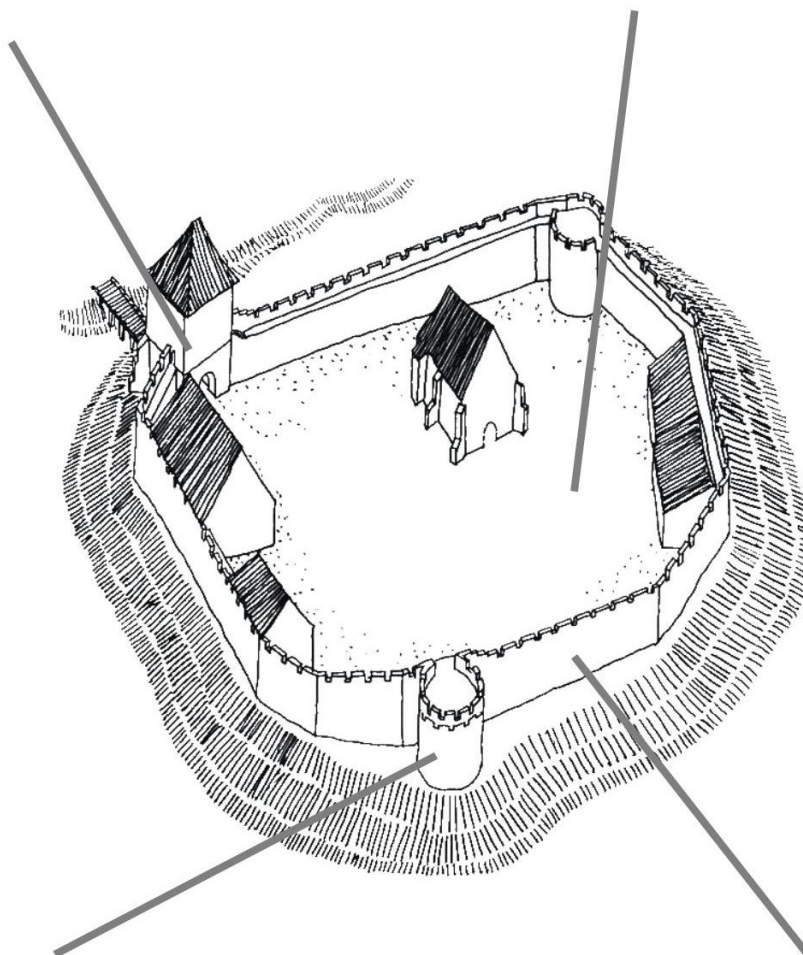
To plan zamku w Czersku. Przeczytaj tekst. Podpisz elementy rysunku.

W średniowieczu budowano zamki. Były otoczone murem zrobionym z cegieł i kamieni. Do zamku prowadziła brama. Zamek miał wieże obronne. Plac na środku to dziedziniec.

Słowa do wpisania: **MUR • BRAMA • DZIEDZINIEC • WIEŻA**

1

2

3

4

rozwiązanie: 1. brama; 2. dziedziniec; 3. wieża; 4. mur

źródło ilustracji: www.zamkipolskie.pl / Kajzer, Salm, Kołodziejski, Leksykon zamków w Polsce, Arkady 2001

Zadanie nr 4

Porównaj rysunki. Czym się różnią? Wpisz dobre słowo!

herb księcia mazowieckiego Siemowita IV
(około roku 1380)

godło Rzeczypospolitej Polskiej
(według modyfikacji z roku 1990)

źródło ilustracji: www.wikipedia.org

Orzeł pokazany na herbie z czasów średniowiecza nie ma:

.....

Podpowiedź:

Księstwo Mazowieckie nie było królestwem. Rządził nim książę. Nie miało króla. Dlatego orzeł w herbie nie mógł mieć pewnego elementu.

Polskę założył Mieszko z dynastii Piastów. Symbolem tej rodziny był orzeł. Do dzisiaj biały orzeł na czerwonym tle to symbol Polski.

Na Mazowszu także rządzili Piastowie. Byli to krewni polskich królów. Oni także wybrali orła na swój symbol.

Załącznik nr 2

Zadanie praktyczne „Średniowieczny skryba”

Oprac.: Agnieszka Łukowska-Dziechciarz, Paweł Dziechciarz (www.archeologicznawarsztaty.pl)

„Średniowieczny skryba” pozwoli Wam poczuć się jak prawdziwi kopiści (skrybowie), którzy pisali księgi za pomocą gęsich piór. Wy posłużycie się „piórami”, które wykonacie własnoręcznie!

Obejrzyj film z instrukcją ([LINK](https://archeologicznawarsztaty.pl/w-domu/sredniowieczny-skryba)) (<https://archeologicznawarsztaty.pl/w-domu/sredniowieczny-skryba>) i wydrukuj wzory piór. Wydrukuj też wzory pisma – przydadzą się później. Warto wydrukować je na sztywnym papierze – na przykład na papierze technicznym.

Przygotuj pozostałe materiały: plastikową słomkę, papier techniczny, nożyczki i czarną farbę plakatową. Będzie potrzebny też jakiś niewielki pojemnik do wymieszania farby z wodą.

Wykonaj pióra zgodnie z instrukcją z filmu. Następnie spróbuj swoich sił w pisaniu, poprawiając ślady na wydrukowanych kartach.

Powodzenia!

